

**ПОЛТАВСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ
ІМ. М. В. ОСТРОГРАДСЬКОГО**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ ПАНО ім. М. В. Остроградського
від 09.04.2026 № 149-ОД

Директор Віталій ЗЕЛЮК

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників (категорія)
«ЕМОЦІЙНО-ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ КЕРІВНИКА/ЦІ
ЗЗСО: ЗМІСТ І ЗНАЧЕННЯ В СУЧАСНІЙ ОСВІТІ»**

Полтава – 2026

Розробник(и): Полтавська академія неперервної освіти ім. М. В. Остроградського (Водолазська Т. В. к.п.н., доцентка кафедри освітньої політики ПАНО ім. М.В.Остроградського)

Напрямок підвищення кваліфікації: підвищення кваліфікації керівників закладів освіти, що забезпечують здобуття базової середньої освіти (ГХЗВ)

Розроблено на основі типової програми: Типова програма підвищення кваліфікації керівників закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН від 12.10.2022 № 905)

Термін дії програми: з 09.04.2026 до 31.12.2030 року.

Рецензенти/ки:

Канівець З. М., кандидатка педагогічних наук, доцентка кафедри розвитку освітніх галузей Полтавської академії неперервної освіти ім. М. В. Остроградського

Жеденко Л. А, директорка опорного закладу «Ялосовецький ЗЗСО І-ІІІ ст.» Лубенського району Полтавської обл.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми зумовлена зростанням ролі емоційно-етичної складової в структурі управлінської компетентності керівника закладу освіти в умовах суспільних трансформацій та реалізації ідей Нової української школи. Емоційний інтелект і етична поведінка є ключовими чинниками ефективного лідерства, впливають на якість управлінських рішень, психологічний клімат у колективі та результативність освітнього процесу. В умовах підвищеного рівня стресу особливої ваги набуває здатність керівника до емоційної стійкості, підтримки учасників освітнього процесу та запобігання професійному вигоранню. Водночас професійний стандарт керівника ЗЗСО визначає емоційно-етичну компетентність як одну з ключових, що забезпечує ефективну взаємодію, лідерство, партнерство та формування безпечного освітнього середовища.

Цільова група: керівники/ці (директори/ки, заступники/ці директорів/ок) закладів загальної середньої освіти.

Обсяг (тривалість): 30 годин / 1 кредит ЄКТС

Особливості реалізації програми: реалізується як окремий модуль або у складі комплексних програм підвищення кваліфікації.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: очна, очно-дистанційна, дистанційна.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток компетентності педагогічного, соціального та мережевого партнерства для ефективної організації освітнього процесу на засадах відкритості, толерантності та співпраці з усіма зацікавленими сторонами.

Завдання підвищення кваліфікації:

- поглибити знання керівників/ць ЗЗСО щодо сутності, структури та ролі емоційно-етичної компетентності у сучасній управлінській діяльності;
- розвинути навички емоційної обізнаності, емпатії та ефективної комунікації в професійній взаємодії з учасниками/цями освітнього процесу;
- сформувати вміння конструктивно використовувати емоції у процесі прийняття управлінських рішень і розв'язання конфліктних ситуацій;
- удосконалити здатність діяти відповідно до принципів професійної етики, справедливості та відповідальності;
- сформувати навички професійної саморегуляції, управління стресом і підтримки емоційної стійкості;
- ознайомити з методами профілактики професійного вигорання та розвитку професійних деформацій, сприяти формуванню індивідуальних стратегій відновлення ресурсів;
- розкрити шляхи створення емоційно безпечного, етично чутливого та партнерського освітнього середовища в закладі освіти;
- розвинути рефлексивні вміння та готовність до безперервного професійного самовдосконалення.

Перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться:

- компетентність педагогічного, соціального та мережевого партнерства (B3);
- лідерська компетентність (B1);
- емоційно-етична компетентність (B2).

Очікувані результати підвищення кваліфікації:

За результатами навчання слухачі/ки *оволодіють знаннями про:*

- сутність, структуру та компоненти емоційно-етичної компетентності керівника/ці ЗЗСО;
- сучасні наукові підходи до розуміння емоційної сфери особистості та емоційного інтелекту;

- роль емоцій у процесах управління, прийнятті рішень і професійній взаємодії;
- механізми впливу емоцій на поведінку, комунікацію та організаційний клімат у закладі освіти;
- принципи, цінності та норми професійної етики в управлінській діяльності;
- підходи до етичного прийняття управлінських рішень та розв'язання моральних дилем;
- поняття конфлікту інтересів, професійної відповідальності та підзвітності;
- психологічні основи саморегуляції, емоційної стійкості та управління стресом;
- причини, ознаки та наслідки професійного вигорання і професійних деформацій;
- методи профілактики вигорання та підходи до збереження психоемоційного благополуччя;
- засади створення емоційно безпечного, етично чутливого та партнерського освітнього середовища.

За результатами навчання слухачі/ки *набудуть (удосконалять) уміння, навички та способи діяльності:*

- розпізнавати, аналізувати та усвідомлено регулювати власні емоційні стани у професійній діяльності;
- здійснювати ефективну комунікацію на засадах емпатії, поваги та партнерства;
- приймати управлінські рішення з урахуванням етичних принципів, норм і цінностей;
- ідентифікувати та запобігати конфліктам інтересів у професійній діяльності;
- дотримуватися принципів професійної етики та демонструвати етичне лідерство;
- використовувати техніки саморегуляції, управління стресом і відновлення ресурсів;

- розробляти та впроваджувати індивідуальні стратегії профілактики професійного вигорання;
- здійснювати рефлексію власної управлінської діяльності та емоційних станів;
- впроваджувати практики соціально-емоційного та етичного навчання у діяльність закладу освіти;
- планувати власний професійний розвиток у сфері емоційно-етичної компетентності.

Оцінювання здійснюється за 100-бальною системою. Поточне оцінювання включає виконання 3 практичних завдань (по 20 балів кожне). Підсумкове оцінювання – тестування (100 балів).

$$\text{Загальний бал} = (\text{ПЗ1} + \text{ПЗ2} + \text{ПЗ3} + \text{Тест}) / 4$$

Шкала оцінювання:

90-100 балів – відмінно;

75-89 балів – добре;

60-74 бали – задовільно;

0-59 балів – незадовільно.

Документ про підвищення кваліфікації: сертифікат про підвищення кваліфікації обсягом 30 годин / 1 кредит ЄКТС.

Вартість: 750 грн.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено інтерактивні лекційні заняття з елементами дискусій.

Особливістю (вид діяльності) практичних занять є робота з кейсами, моделювання ситуацій, розробка власних проєктів.

Самостійна робота не виділяється окремою графою – її елементи інтегровано в практичні заняття (підготовка до них, виконання завдань).

Контрольні заходи передбачають проміжне оцінювання після кожного модуля (практичні завдання) та підсумкове тестування.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год – лекційні заняття, 18 год – практичні заняття, 4 год – контрольні заходи.

Підсумкові заходи – тестування.

Зміст програми складається з 3 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест з 20 питань. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники, – 100 балів. Прохідний бал – 75. Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий тест, отримують свідоцтво / сертифікат.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. Розвиток емоційної компетентності керівника/ці закладу загальної середньої освіти					
Тема 1.1. Сучасні уявлення про емоційну сферу людини.	2	2	-	-	4

Тема 1.2. Емоції та почуття в роботі керівника/ці ЗЗСО.	1	4	-	-	5
Контроль за модулем 1.	-	-	-	1	1
Разом за модулем	3	6	-	1	10
МОДУЛЬ 2. Засади професійної етики в діяльності керівника/ці закладу загальної середньої освіти					
Тема 2.1. Етична компетентність керівника/ці ЗЗСО: зміст та складові.	1	3	-	-	
Тема 2.2. Етичне прийняття управлінських рішень та моральна відповідальність.	2	3	-	-	
Контроль за модулем 2.	-	-	-	1	
Разом за модулем	3	6	-	1	10
МОДУЛЬ 3. Навички саморегуляції керівника/ці закладу загальної середньої освіти					
Тема 3.1. Механізми професійної саморегуляції керівника/ці ЗЗСО.	2	4	-	-	
Тема 3.2. Методи протидії професійному вигоранню та розвитку професійних деформацій.	-	2	-	-	
Контроль за модулем 3.	-	-	-	1	
Разом за модулем	-	-	-		10
Підсумкові заходи	-	-	-	1	
Усього	8	18	-	4	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. Розвиток емоційної компетентності керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Тема 1.1. Сучасні уявлення про емоційну сферу людини.

Сучасні наукові підходи до розуміння емоційної сфери особистості, структури емоційного інтелекту та його ролі в управлінській діяльності. Сутність та структура емоційної сфери особистості. Емоційний інтелект як складова професійної компетентності керівника/ці. Взаємозв'язок емоцій, когнітивних процесів і поведінки. Емоційна обізнаність і рефлексія як управлінські інструменти. Роль емоційної компетентності в лідерстві та управлінні закладом освіти.

Тема 1.2. Емоції та почуття в роботі керівника/ці ЗЗСО.

Роль емоцій у процесах управління закладом освіти, взаємодії з учасниками освітнього процесу та прийнятті рішень. Розпізнавання, вираження та конструктивне використання емоцій у професійній діяльності. Емоційний компонент управлінської діяльності керівника/ці. Вплив емоцій на прийняття управлінських рішень. Емпатія як основа ефективної комунікації та партнерства. Емоційна культура керівника/ці та її прояв у взаємодії з колективом. Управління емоціями в конфліктних ситуаціях. Створення емоційно безпечного та підтримувального освітнього середовища.

МОДУЛЬ 2. Засади професійної етики в діяльності керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Тема 2.1. Етична компетентність керівника/ці ЗЗСО: зміст та складові.

Структура етичної компетентності керівника/ці відповідно до професійного стандарту, зокрема з цінностями, принципами та нормами професійної етики. Цінності та принципи професійної етики в освіті. Норми професійної поведінки керівника/ці ЗЗСО. Етична культура управління та організаційна культура закладу освіти. Етичне лідерство як складова управлінської компетентності.

Тема 2.2. Етичне прийняття управлінських рішень та моральна відповідальність.

Етичний вимір управлінських рішень. Алгоритм прийняття етично обґрунтованих рішень. Моральні дилеми в управлінській діяльності: сутність і способи розв'язання. Конфлікт інтересів: ознаки, ризики, шляхи запобігання. Професійна та особиста відповідальність керівника/ці. Прозорість і підзвітність управлінських рішень.

МОДУЛЬ 3. Навички саморегуляції керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Тема 3.1. Механізми професійної саморегуляції керівника/ці ЗЗСО.

Психологічні механізми саморегуляції та їх ролі у забезпеченні ефективної управлінської діяльності. Поняття саморегуляції та її значення в управлінській діяльності. Стрес у діяльності керівника/ці: причини та прояви. Техніки управління емоційними станами. Рефлексія як інструмент професійного розвитку. Формування емоційної стійкості та психологічної витривалості.

Тема 3.2. Методи протидії професійному вигоранню та розвитку професійних деформацій.

Причини, ознаки та наслідками професійного вигорання керівника/ці. Методи профілактики вигорання, відновлення ресурсів і підтримки психоемоційного благополуччя, запобігання професійним деформаціям. Професійні деформації: види та ризики для управлінської діяльності. Методи профілактики професійного вигорання. Ресурсний підхід у підтримці психоемоційного здоров'я. Стратегії відновлення та підтримки професійної ефективності.

3.1. Завдання для модульного контролю

МОДУЛЬ 1. Розвиток емоційної компетентності керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Завдання 1. Встановлення відповідностей.

(1 завдання = 20 балів)

Співвіднесіть поняття та їх характеристику.

Поняття	Характеристика
1. Емоційна обізнаність	А. Усвідомлення власних емоцій
2. Саморегуляція	Б. Управління емоційними реакціями
3. Емпатія	В. Розуміння емоцій інших
4. Рефлексія	Г. Аналіз власного досвіду

Критерії оцінювання:

20 балів – правильно встановлена пара;

14 балів – частково правильно;

0 балів – неправильно.

Завдання 2. Практичне завдання

(1 завдання = 20 балів)

Розробіть 5 правил створення емоційно безпечного освітнього середовища у

Вашому закладі та коротко обґрунтуйте кожне.

Критерії оцінювання:

20 балів – чіткі, практичні, обґрунтовані правила;

17 балів – достатній рівень, часткова конкретика;

13 балів – загальні формулювання без обґрунтування;

5 балів – відсутність змісту або формальність.

МОДУЛЬ 2. Засади професійної етики в діяльності керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Завдання 1. «Моральна дилема»

(1 завдання = 20 балів)

Ситуація: У закладі планується скорочення ставки. Ви маєте обрати між двома вчителями:

один – досвідчений, але має конфлікти з колективом;

інший – молодий, менш досвідчений, але має довіру учнів і колег.

Завдання і критерії оцінювання:

1. Опишіть можливі варіанти рішення (10 балів)
2. Вкажіть критерії вибору (5 балів)
3. Обґрунтуйте власне рішення (5 балів)

Критерії оцінювання:

- збалансоване, етичне рішення;
- логічне, але однобоке;
- поверхневий підхід;
- відсутність аргументації.

Завдання 2. «Етичний кодекс у дії».

(1 завдання = 20 балів)

Сформулюйте 5 принципів етичної поведінки керівника/ці у форматі короткого «Кодексу» та поясніть, як вони впливають на культуру закладу.

Критерії оцінювання:

- 15-20 – чіткі, сучасні, практичні принципи;
- 9-14 – достатній рівень;
- 8-5 – формально;
- 0-4 – відсутність змісту.

МОДУЛЬ 3. Навички саморегуляції керівника/ці закладу загальної середньої освіти

Завдання 1. «Конструктор саморегуляції»

(1 завдання = 20 балів)

Складіть персональний набір із 10 технік саморегуляції (наприклад: дихальні вправи, паузи, рефлексія, переключення уваги тощо) та:

коротко опишіть кожну;

визначте, коли її доцільно застосовувати;

поясніть очікуваний ефект.

Критерії оцінювання:

- 15-20 – конкретні, дієві техніки;

- 14-12 – достатній рівень;
- 8-11 – загальні поради;
- 4-7 – відсутність практичності.

Завдання 2. «Баланс ресурсів»

(1 завдання = 20 балів)

Опишіть (можна у вигляді схеми/таблиці):

що вас наповнює (ресурси);

що виснажує (ризики);

які дії допоможуть відновити баланс.

Критерії оцінювання:

- 15-20 – ґрунтовний аналіз (рефлексія);
- 14-12 – системність викладу;
- 8-11 – загальні висновки;
- 4-7 – відсутність аналізу.

3.2 Орієнтовний перелік практичних завдань

1. Вправа «Карта емоцій»: визначення власних типових емоційних реакцій у професійних ситуаціях.
2. Аналіз кейсів «Емоції в управлінні»: визначення емоцій, їх причин і впливу на рішення.
3. Вправа «Активне слухання»: тренування емпатійної комунікації з педагогами/батьками.
4. Розроблення правил створення емоційно безпечного освітнього середовища.
5. Вправа «Ціннісні орієнтири керівника»: визначення власних професійних цінностей та їх узгодження зі стандартом.
6. Розроблення «Кодексу етичної поведінки керівника/ці закладу освіти».
7. Вправа «Дерево рішень»: моделювання варіантів управлінських рішень із прогнозуванням наслідків.
8. Вправа «Стрес-профіль керівника/ці»: визначення власних тригерів і способів реагування.

9. Освоєння технік саморегуляції (дихальні вправи, техніки усвідомленості, короткі практики відновлення).
10. Ведення щоденника рефлексії емоційних станів у професійній діяльності.
11. Вправа «Баланс ресурсів»: визначення особистих і професійних ресурсів та зон виснаження.

3.3. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

(за потреби)

1. Як емоційна обізнаність впливає на ефективність управлінської діяльності?
2. Які техніки допомагають розпізнавати та регулювати емоції у професійній діяльності?
3. У чому полягає значення емпатії для ефективної комунікації керівника/ці?
4. Які основні принципи професійної етики визначені у професійному стандарті керівника/ці ЗЗСО?
5. Як особисті цінності керівника/ці впливають на стиль управління?
6. У чому проявляється професійна та особиста відповідальність керівника/ці за прийняті рішення?
7. Як стрес впливає на управлінську діяльність керівника/ці?
8. Яку роль відіграє рефлексія у професійному розвитку керівника/ці?
9. Які чинники сприяють розвитку вигорання у керівників закладів освіти?
10. Що таке професійні деформації та як їм запобігати?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи / ред. М. Грищенко. 2016. 40 с. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20195>

2. Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства економіки України від 17.09.2021 № 568-21. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2021/09/22/Nakaz-568-zatverdzh-sta-ndartu.keriv.22.09.pdf>
3. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
4. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII : станом на 07 лип. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>
5. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX : станом на 15 черв. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/463-20>

Основна література

1. Водолазська, Т. В. (2024). Соціально-емоційне навчання в системі неперервної освіти. *Імідж сучасного педагога*, (6(219)), 68–71. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6\(219\)-68-71](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2024-6(219)-68-71)
2. Гоулман Д. Емоційний інтелект / пер. з англ. С. Л. Гумецької. Х. : Віват, 2022. 512 с.
3. Елькін О. Б., Рассказова О. І., Гринько В. О., Марущенко О. А. Зміцнення освіти через соціально-емоційне навчання: актуальні напрями дослідження в Україні та світі. *Journal «ScienceRise: Pedagogical Education»*. 2024. №1 (58). URL: <http://surl.li/ttcdm>
4. Можливості для реалізації соціально-емоційного навчання в рамках реформи «Нова українська школа» (Feasibility Study on Opportunities for SEL within New Ukrainian School Reform) : аналітичний огляд / Гриневич Л., Дрожжина Т., Глоба О. та інші ; за заг. ред. Л. Гриневич, С. Калашнікової. Київ : «Видавнича група «Шкільний світ», 2021. 312 с. URL: <http://surl.li/ecbcc>

Додаткова література

1. Простір стійкості: створюємо місце для відпочинку та відновлення : практичний poradnik / Ганна Єфімцева ; за заг. ред. О. Елькіна, О. Марущенко : ГО «ЕдКемп Україна». Харків, 2024. 19 с. URL: <http://surl.li/ptcmho>

2. EdCamp Ukraine. СЕЕН. Аудіопрактики соціально-емоційного та етичного навчання (з мелодією), 2020. *YouTube*. URL: <http://surl.li/iffgl>